

Una investigació del Comitè per a la Protecció de Periodistes va concloure que Mèxic és el país més perillós per a l'exercici de la professió.

I dins de Mèxic es troba Ciudad Juárez, la ciutat tocant a la frontera on el crim organitzat fa anys que omple els carrers de cadàvers en una lluita que sembla no tenir fi.

Aquest context és el que relata en aquest article Luz Sosa, periodista guardonada amb el darrer premi Manuel Vázquez Montalbán en el seu apartat de periodisme social i polític.

Ciudad Juárez: informar a la vora de la mort

Luz del Carmen Sosa
Fotos: *El Diario*

Situada al nord de Mèxic i fronterera amb els Estats Units, Ciudad Juárez pateix els embats de l'Estat contra la delinqüència organitzada i, alhora, la guerra entre els grups antagònics que es disputen el control de la desitjada plaça per trafegar drogues de nord a sud i armes de sud a nord. Ara bé, al mig hi ha els periodistes, que diàriament arrisquen la vida per donar cobertura als fets violents derivats d'aquesta lluita que sembla no tenir fi ni tampoc guanyador, però sí milers de víctimes.

Els periodistes a Juárez coneixen l'olor de la sang, han estat testimonis del dolor d'una mare davant del fill mort, la por d'un nen en veure el pare cosit a trets, la ràbia de l'home que es mira la persona estimada abatuda per les bales. Tots ells, reporters, fotògrafs, operadors de càmera, saben el que vol dir una llàgrima sense vessar, un crit ofegat, la ràbia davant la impunitat permanent. Dos periodistes d'*El Diario*, el periòdic regional de més circulació a la ciutat fronterera, van ser assassinats i avui dia no hi ha culpables detinguts, ni tan sols un mòbil per a una agressió d'aquesta mena. Aquests crims són el reflex de la impunitat que preval a Mèxic davant la nul·la impartició de justícia.

La impunitat creix i enfonsa el ciutadà i periodista en la desesperació davant la incapacitat de l'Estat per aplicar la

lleï i donar-los més garanties de seguretat. Malgrat les tràgiques circumstàncies que avui viuen els periodistes a Ciudad Juárez, sobretot la plantilla de reporters i fotògrafs d'*El Diario*, cap dels companys d'Armando Rodríguez –assassinat el 13 de novembre del 2008– i de Luis Carlos Santiago –assassinat el 16 de setembre del 2010– ha desistit de la constant cerca de justícia per a aquests i per als milers d'homicidis dolosos més que s'han produït en aquella frontera.

En els reportatges diaris, treballs d'investigació i editorials, els periodistes d'*El Diario* reclamen l'esclarament dels fets i moltes vegades han alçat la veu públicament per cridar: “La impunitat mata”, “Sense periodistes no hi ha democràcia”, “Justícia per a l'Armando, justícia per a en Luis Carlos”.

No obstant això, la realitat és que no hi ha resposta de l'Estat en una ciutat i un país on l'autoritat de facto és la delinqüència organitzada que manté les activitats il·lícites pràcticament intactes. “Una oració abans de sortir de casa em protegeix”, diu Eduardo Urrutia, reporter del Canal 44, una emissora de televisió local a qui la Policia Federal i la Policia Estatal li han documentat enguany almenys tres agressions durant la cobertura diària que fa dels fets violents. “Quan surto de casa extremo les precaucions, canvio la rutina, tinc més

Un membre de les forces de l'ordre atén un dels mitjans de comunicació d'aquesta perillosa ciutat fronterera mexicana.

cura si em desplaço”, assegura Julio García, càmera del Canal 5 de Televisió, una empresa molt arrelada a la ciutat fronterera.

Tots dos són joves, no han complert encara vint-i-cinc anys i han cobert la informació relacionada amb els temes de seguretat i justícia durant diversos anys.

Tots dos coincideixen que el pitjor moment que han viscut durant l'exercici de la feina ha estat d'ençà el 2008. I és que des del mes de gener d'aquell any es va originar una violència atípica a la ciutat, irònicament a un costat de la segona ciutat més segura dels Estats Units, que avui situa Juárez com la més insegura del món. “Hem vist coses que mai no ens vam imaginar que podrien passar”, assegura Raúl Baylón, reporter de la cadena nacional Televisa.

El fotògraf Lucio Soria, integrant de la plantilla d'*El Diario*, va fer, cap a mitjan d'aquest any, la fotografia de l'assassinat número dos mil del seu arxiu personal. És a dir, Lucio ha capturat les instantànies de dues mil víctimes d'un delictes d'homicidi dolós. “És quelcom

Els periodistes d'aquesta ciutat coneixen el dolor d'una mare davant del fill mort i la por d'un nen amb el pare cosit a trets

que no esperava que em passaria”, afirma sorprès.

La xifra de víctimes captades per la lent de Soria és molt més gran ara. “Vam aprendre a treballar enmig d'aquesta violència i hem pres les nostres precaucions, com ara sortir i acudir tots alhora

a cobrir un homicidi o un enfrontament a trets; i si passa alguna cosa, estem tots comunicats i ens informem entre nosaltres com a protecció”, explica Hugo Domínguez, càmera de Televisa i company de Baylón. “Por?... Preferim no pensar-hi i sortir cada dia a fer la nostra feina.

Hi ha cops en què les coses es tornen molt perilloses, tot i així, som aquí”, va reiterar Soria.

EN RISC PERMANENT

Una investigació del Comitè per a la Protecció de Periodistes (CPI, sigles en anglès) assegura que Mèxic és el país més perillós per a l'exercici del periodisme. Ciudad Juárez és la ciutat amb un risc més elevat per als informadors. “Mèxic és un dels països més insegurs del món per a la premsa”, va

concloure l'estudi del Comitè.

La realitat és dura. Més de 30 periodistes arreu del país han estat assassinats i han desaparegut des que el president Felipe Calderón va assumir el càrrec al desembre del 2006. Segons la Comissió Nacional dels Drets Humans (CNDH), a Mèxic 64 periodistes van ser privats de la vida en circumstàncies violentes, la majoria no aclarides, des del 2000 fins avui. A més a més, 11 comunicadors continuen desapareguts des del 2006 fins al 2010, assegura aquesta organització que vetlla pels drets humans. Altres fonts, com Fundalex, afirmen que són 10 informadors els que han mort violentament el 2010 i més de 70 en la darrera dècada.

Aquesta situació va motivar l'Organització de Nacions Unides (ONU) a realitzar una investigació a Mèxic per conèixer la realitat de les condicions en què els periodistes exerceixen la professió. Després de recórrer estats com Mèxic, Michoacán, Sonora, Sinaloa i Chihuahua, el relator de l'ONU per a la Llibertat d'Expressió, Frank La Rue, va qualificar Ciudad Juárez com la zona més crítica per a l'exercici del periodisme en aquest país.

Aquesta organització i altres com la Societat Interamericana de Premsa (SIP) han fet una sèrie de recomanacions a l'Estat mexicà, com ara l'enfortiment de la Fiscalia Especial per a l'Atenció a Delictes contra la Llibertat d'Expressió de la Procuradoria General de la República (PGR), a més de dotar la Fiscalia i les procuradories locals de més autonomia i recursos perquè portin a terme investigacions que permetin l'esclariment dels fets violents que atemptin contra periodistes. També van instar l'Estat a adoptar protocols especials d'investigació per a crims comesos contra periodistes.

Una altra recomanació va ser establir un mecanisme nacional de protecció per a periodistes i, particularment, ca-

pacitar, en matèria de llibertat d'expressió, les forces de seguretat. Aquesta crida ha estat destacada pel mateix periodista pel fet que són els elements de les diferents corporacions policiaques i el mateix Exèrcit mexicà els que s'han convertit en els principals agressors dels informadors.

Dos periodistes del diari regional de més circulació van ser assassinats. Avui dia, no hi ha culpables detinguts

ALCEN LA VEU

Eluny de rendir-se, els periodistes fronterers han emprès una campanya permanent exigint justícia per a l'esclarament dels fets violents. El passat 12 d'octubre, durant la visita del president Calderón a la frontera, l'Associació de Periodistes de Ciudad Juárez

"Hem vist coses que mai no ens vam imaginar que podrien passar"
(Raúl Baylón, Televisa)

va publicar una carta mitjançant la qual feia un sentit reclam al cap de l'Executiu. "A Ciudad Juárez els periodistes ens sentim violentats pels homicidis i les agressions de les quals hem estat objecte i que avui dia resten impunes", recull el text publicat als mitjans impresos locals. "Som part d'una societat que pa-

El fotògraf d'El Diario, va fer, cap a la meitat de l'any, la fotografia de l'assassinat dos mil del seu arxiu personal

teix per viure a la ciutat més violenta del país, aquí l'exercici periodístic s'ha convertit en una activitat d'alt risc en la qual, sens dubte, el major enemic és la impunitat", assegura.

El text també apunta: "Fem pública la nostra preocupació i inconformisme

perquè no volem més morts ni agressions contra periodistes". "Exigim que l'Estat mexicà –prosegueix– assumeixi amb eficàcia la seva responsabilitat de garantir la integritat de tots els que vivim en aquesta ciutat i compleixi amb el compromís de perseguir els responsables dels greuges contra companys comunicadors".

Finalment, afirma: "Considerem que amb cada agressió a un periodista es violenta el dret a la informació dels que vivim en aquesta ciutat marcada per la inseguretat, la incertesa i el dolor que deixen els més de 2.300 assassinats ocorreguts des de principi d'any". I conclou: "Com cadascun dels habitants de Ciudad Juárez, els qui integrem aquesta Associació tenim la convicció i l'actitud propositiva i participativa per sumar-nos a les accions que ens portin a recuperar la pau, la convivència i el desenvolupament de la nostra ciutat".

Un mes després que el president Calderón assegurés davant les principals organitzacions internacionals de premsa que el cas del periodista Armando Rodríguez Carreón –assassinat el 13 de novembre del 2008– s'havia aclarit i que fins i tot hi havia un detingut, els reporters d'*El Diario* van fer pública la seva indignació davant el que van considerar una altra mentida.

Aquest és el text dels periodistes de Ciudad Juárez, el document que reflecteix la realitat del periodisme a Mèxic:

"Entre el dolor i la indignació d'arribar al segon aniversari de l'homicidi del nostre company i amic José Armando Rodríguez Carreón, el *Choco*, els periodistes d'*El Diario* volem fer patent el nostre rebuig a la impunitat en què continua aquest crim".

"A dos anys de distància, és encara més gran el nostre coratge, perquè veiem la

La pobresa

Familiars del periodista Armando Rodríguez, assassinat el 13 de novembre del 2008, en l'aniversari de la seva mort.

lleugeresa amb la qual el president de la República, Felipe Calderón Hinojosa, menteix quan diu públicament que ja hi ha detinguts relacionats amb la mort de l'Armando, mentre que en realitat no han portat ningú ni davant del Poder Judicial de l'Estat ni davant del de la Federació, perquè respongui per aquest fet”.

“Tot i així, el passat dilluns 8 de novembre, el president Calderón es va adreçar a centenars d'editors i periodistes hispanoamericans per assegurar-los, textualment, que ‘en el cas del Choco ja hi ha del cert detinguts per part d'autoritats federals, almenys un dels autors materials”.

“*El Diario*, no obstant això, va corroborar davant les instàncies oficials que per l'homicidi de l'Armando no hi ha ni

tan sols ordres de detenció sol·licitades davant d'algun dels dos poders judicials, ni molt menys han posat a disposició judicial els dos expedients que, respectivament, tenen el ministeri públic de l'Estat i el federal”.

“Segons un comunicat oficial de la Pro-

“Por?... Preferim no pensar-hi i sortir cada dia a fer la nostra feina”
(Lucio Soria, fotògraf)

curadoria General de la República (PGR), ‘l'acusat’ com a presumpte responsable de l'homicidi de l'Armando es troba empresonat amb càrrecs per altres assassinats comesos a la ciutat, però no pas pel cas del Choco”.

“Tampoc el govern de l'Estat, instància

en què recau de manera contundent la responsabilitat d'investigar els homicidis, ha mostrat cap progrés, o tan sols interès, en les indagatòries al voltant de l'esclariment de l'homicidi del nostre company, situació que ens deixa amb la impressió que estem sols davant dels criminals, davant l'evident apatia oficial”.

“En aquest ambient d'impunitat, la mateixa que ha envoltat els més de set mil homicidis registrats en aquesta frontera des del 2008, va ser assassinat, el 16 de setembre d'enguany, un altre company nostre, el fotògraf Luis Carlos Santiago, sense que a dia d'avui hi hagi cap pista dels assassins” (....)

“N'hi va haver prou amb tres casos relacionats directament amb *El Diario*

Dos oficials de policia amb dos cadàvers decapitats, una pràctica habitual entre els narcos de Ciudad Juárez.

per demostrar que l'esmentat protocol és un simple holograma 'legaloide' sense consistència real, perquè no hi ha ni els recursos ni la voluntat d'aplicar-lo".

"L'absència de justícia en els crims d'en José Armando i d'en Luis Carlos és un delictes addicional al dels seus homicidis, perpetrat per l'omissió de les instàncies de procuració de justícia, les quals, amb la seva inacció, estan enviant als homicides el missatge que els crims no han tingut cap conseqüència i que, per tant, poden continuar assassinant reporters o qualsevol persona, si els plau".

"Els periodistes d'*El Diario* mantenim ferma la nostra exigència de justícia. Aquests dos anys, en què hem comprovat que l'aplicació de les lleis a l'estat

de Chihuahua, i a tot Mèxic en general, és una fal·làcia absoluta, no ens faran defallir en la consecució de l'objectiu que ens hem plantejat: arribar fins a les últimes conseqüències perquè tots dos

Lluny de rendir-se, els periodistes fronterers han emprès una campanya exigint justícia

crims siguin esclarits i se'n castiguin els responsables (...).

"El 13 de novembre del 2010 vam ratificar el compromís que vam adquirir fa dos anys davant del covard assassinat del *Choco*; no farem cap pas enrere, perquè seria consolidar una nova des-

pulla, la de la llibertat d'expressió que pretenen arrabassar a la ciutadania per la força de les bales, afavorides per la ineficiència oficial". "Armando, estimat *Choco*, continues present entre nosaltres, el teu exemple de valentia i dedicació a aquest noble ofici ha arrelat de manera indeleble en aquells que et vam conèixer i tractar; et reiterem el nostre compromís d'honrar-te la memòria fent la nostra feina com tu la feies, malgrat que l'hàgim de fer en la que ja és coneguda, a escala mundial, com la ciutat més insegura i impune de Mèxic". Aquesta és l'estat de la professió a Ciudad Juárez.